

Кравченко М. Г.

*доктор юридичних наук, старший дослідник,
професор кафедри теоретичної юриспруденції,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна,
ORCID ID: 0000-0002-3909-4599*

**ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН
ДО ДЕЯКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ
ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ
СУДОВИХ РІШЕНЬ, РІШЕНЬ ІНШИХ ОРГАНІВ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ
ОКРЕМИХ ЕТАПІВ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ»
ЯК ІНДИКАТОР ВИКОНАННЯ UKRAINE FACILITY PLAN**

21 квітня 2026 року Президент України підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку виконання судових рішень, рішень інших органів та цифровізації окремих етапів виконавчого провадження» [1], який викликав бурхливі дискусії в українському суспільстві.

Аналіз публікацій та публічних заяв щодо проєкту Закону № 14005, а нині Закону України дає змогу виокремити такі аргументи, що висувалися проти нього: 1) функціонування Єдиного реєстру боржників, за твердженнями критиків, може зумовити такі наслідки: а) нотаріуси відмовлятимуть у посвідченні будь-яких договорів щодо нерухомого майна; б) банки автоматично блокуватимуть операції за рахунками; в) Міністерство внутрішніх справ України відмовлятиме в реєстрації транспортних засобів; г) державний виконавець отримуватиме широкі повноваження самостійно обирати спосіб стягнення та оцінювати вартість майна. Ключовою проблемою в цій частині є те, що зазначені обмеження можуть застосовуватися автоматично, без ухвалення окремого судового рішення щодо кожного виду санкцій: достатньо одного судового рішення про наявність боргу – і механізм запускається автоматично; 2) проблема відсутності диференційованого підходу до осіб, інформація про яких міститься у Реєстрі боржників. Адже певну частку їх складають: а) внутрішньо переміщені

особи; б) родини військових та загиблих; в) особи, які втратили все майно через війну; 3) створюється механізм звернення стягнення на єдине житло; 4) відсутність обов'язкових процедур досудового врегулювання [2]. До цього переліку також додають такі зауваження: відсутність індивідуального підходу до боргу – майно блокується без урахування суми боргу [3]; помилки в даних, дублювання записів, застаріла інформація можуть призводити до безпідставного обмеження прав приватних осіб; ускладнення механізмів оскарження, адже боржник фактично ставиться перед «фактом обмеження», а процедура оскарження може бути достатньо тривалою. Увесь цей час приватна особа обмежується у змозі розпоряджатися своїм майном навіть якщо обмеження є безпідставними; відсутність достатніх запобіжників проти зловживань кредиторів [2].

Звичайно, є також позитивні оцінки вказаного Закону України. Насамперед, йдеться про: 1) виконання зобов'язань перед ЄС у межах плану Ukraine Facility. Зокрема, про приведення законодавства України до європейських стандартів у частині спрощення виконання судових рішень та мінімізації корупції у цій сфері; 2) цифровізацію виконавчого провадження, що дасть змогу: а) швидше накладати арешт на майно боржників; б) оперативно знімати арешт після погашення боргу; в) зменшити вплив людського фактора й корупційних схем [4]. Позитивно оцінює цей Закон України також Міністерство юстиції. Так, заступник Міністра юстиції А. Гайченко зазначив: «Цифровізація виконавчого провадження – це крок до сучасної, прозорої та ефективної системи виконання рішень. Бо справедливість має працювати швидко, без корупційних ризиків і людського фактора» [5]. Це дасть змогу: 1) скоротити час здійснення виконавчих дій та зменшити присутність людського фактора, який є одним з основних джерел корупційних ризиків; 2) забезпечити фіксацію дій в автоматизованій системі виконавчого провадження забезпечить прозорість і можливість контролю з боку Міністерства юстиції, судів і сторін провадження; 3) зняття арешту з рахунків в автоматичному режимі позбавить виконавця впливати на процес чи затягувати його; 4) передбачена законопроектом інтеграція з

ключовими державними реєстрами та фінансовими установами, а також взаємодія із системою депозитарного обліку цінних паперів, що допоможе пришвидшити виявлення майна боржників, актуалізувати інформацію та ефективніше виконувати судові рішення [5].

Спробуємо проаналізувати основні зауваження до Закону України, який є предметом нашого аналізу [6] та висловити власну позицію щодо них. По-перше, можуть забрати єдину квартиру або житло з дітьми. Згідно з п. 9 ст. 48 цього Закону України, у разі якщо сума, що підлягає стягненню за виконавчим провадженням, не перевищує 50 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом про Державний бюджет України на 1 січня поточного календарного року, звернення стягнення на єдине житло боржника та земельну ділянку, на якій розташоване таке житло, не здійснюється, крім випадків: 1) якщо таке майно є предметом застави (іпотеки) за виконавчим документом про звернення стягнення на заставлене майно; 2) відшкодування збитків та шкоди, завданих кримінальним правопорушенням, каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю [6]. Якщо сума боргу перевищує 432 350 грн., звернення стягнення на єдине житло можливе. При цьому, звернемо увагу, що у чинній на сьогодні редакції п. 7 ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження» звернення стягнення на єдине житло можливе, якщо борг перевищує 20 розмірів мінімальної заробітної плати [7], тобто 172 940 грн. По-друге, майно заберуть автоматично без суду. Аналізований Закон України [6] не змінює ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження», де окреслено коло рішень, що підлягають примусовому виконанню [7]. Крім того, суди не є єдиними суб'єктами, які мають змогу видавати виконавчі документи. Це положення існувало у законодавстві України до проекту Закону № 14005. По-третє, тепер виконавець сам вирішує, що забирати. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку виконання судових рішень, рішень інших органів та цифровізації окремих етапів виконавчого провадження», який фактично закріплює зміни також до Закону України «Про виконавче провадження» містять певну послідовність звернення

стягнення на активи боржника. Так, згідно з новою редакцією ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження» стягнення за виконавчими документами звертається в першу чергу на кошти/електронні гроші та інші цінності боржника, що знаходяться на рахунках/електронних гаманцях та на зберіганні у банках або інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей [6]. Виконавець не має змоги нехтувати цим алгоритмом і одразу звертати стягнення, наприклад на нерухомість боржника, якщо у нього є інші активи, на які може бути звернене стягнення.

Аналізуючи ризики Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку виконання судових рішень, рішень інших органів та цифровізації окремих етапів виконавчого провадження», ми говоримо на сьогодні лише про потенційні проблеми. Остаточно з'ясувати здобутки та прорахунки ми зможемо після того, як цей Закон України остаточно набере чинності та буде сформована відповідна правозастосовна практика.

Список використаних джерел

1. Президент підписав Закон щодо спрощення виконавчого провадження через цифровізацію. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/243580_prezident-pdpisav-zakon-shchodo-sproshchennya-vikonavchogo-provadzheniya-cherez-tsifrovizatsiyu (дата звернення: 22.04.2026).

2. Законопроект №14005: правовий аналіз механізму автоматизованого стягнення і його наслідків для боржників. URL: [https://spilno.org/article/zakonoprojekt-14005-pravovyi-analiz-mekhanizmu-avtomatyzovanoho-styahnennya-i-yoho-naslidkiv-dlya-borzhnykiv?utm](https://spilno.org/article/zakonoprojekt-14005-pravovyi-analiz-mekhanizmu-avtomatyzovanoho-styahnennya-i-yoho-naslidkiv-dlya-borzhnykiv?utm_source=facebook&utm_medium=share&utm_campaign=share_facebook) (дата звернення: 22.04.2026).

3. Борги будь-якого розміру – блокування активів без винятків: огляд законопроекту від адвокатів. URL: <https://7eminar.ua/news/14315-borgi-bud-yakogo-rozmiru-blokuвання-aktiviv-bez-vinyatkiv-oglyad-zakonoprojektu> (дата звернення: 22.04.2026).

4. Судове стягнення і житло за борги: що насправді змінює законопроект №14005 у 2025 році. URL: <https://www.lawyer-ti.com/post/zakonoproekt-14005-zhytlo-za-borgy-rozbir-advokata?utm> (дата звернення: 22.04.2026).

5. Законопроект про спрощення виконавчого провадження через цифровізацію прийнятий за основу. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/zakonoproekt-pro-sproschennya-vikonavchogo-provadjennya-cherez-tsifrovizatsiyu-priynyatiy-za-osnovu> (дата звернення: 22.04.2026).

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку виконання судових рішень, рішень інших органів та цифровізації окремих етапів виконавчого провадження: Закон України від 7.04.2026 р. № 4833-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4833-20#Text> (дата звернення: 22.04.2026).

7. Про виконавче провадження: Закон України від 2.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#n471> (дата звернення: 22.04.2026).

Корчомна К. В.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

Науковий керівник: Борсук Н. Я.

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

ПРОГРАМА LENIENCY В КОНКУРЕНЦІЙНОМУ ПРАВІ

Слово «LENIENCY» походить від латинського слова «lenis», що означає м'який, лагідний. В процесі унормування та осучаснення юридичних термінів з латинської мови слово набуло нового звучання англійською мовою, яка є мовою